

نمایشنامه‌های محبوب کودکان

گنجینه‌ای از نمایشنامه‌های کلاسیک
و معاصر برای کودکان و نوجوانان

به انتخاب و مقدمه‌ی

کُلمن ای. جنینگز و اوراند هریس

با پیش‌گفتاری از

کارول چانینگ

ترجمه

حسین فدایی‌حسین

انتشارات نمایش - ۱۴۰۱

عنوان و نام پدیدآور:	نمایشنامه‌های محبوب کودکان: گنجینه‌ای از نمایشنامه‌های کلاسیک و معاصر برای کودکان و نوجوانان / به انتخاب و مقدمه‌ی کلمن‌ای. چنینگز، اوراند هریس؛ باپیش‌گفتاری از کارول چانینگ؛ ترجمه حسین فدایی حسین.
مشخصات نشر:	تهران: موسسه انجمن نمایش، انتشارات نمایش، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری:	۲۴۸ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۷۳-۱۰-۵
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	عنوان اصلی: Plays children love: volume II: a treasury of contemporary & classic plays for: children, c1988
عنوان دیگر:	گنجینه‌ای از نمایشنامه‌های کلاسیک و معاصر برای کودکان و نوجوانان.
موضوع:	نمایشنامه کودکان (آمریکایی) Children's plays, American نمایشنامه - مجموعه‌ها Drama - Collections
شناسه افزوده:	چنینگز، کلمن ا.، ۱۹۳۳-م.، گردآورنده، مقدمه‌نویس
شناسه افزوده:	Jennings, Coleman A.
شناسه افزوده:	هریس، اوراند، گردآورنده، مقدمه‌نویس
شناسه افزوده:	Harris, Aurand
شناسه افزوده:	چنینگز، کارول، ۱۹۲۱-۲۰۲۰، مقدمه‌نویس
شناسه افزوده:	Channing, Carol, 1921-2019
شناسه افزوده:	فدایی حسین، سیدحسین، ۱۳۴۵-، مترجم
شناسه افزوده:	ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. مرکز هنرهای نمایشی. انتشارات نمایش
رده‌بندی کنگره:	PS۶۲۵/۵
رده‌بندی دیوئی:	۸۱۲/۰۰۸۰۹۲۸۲
شماره کتابشناسی ملی:	۸۸۰۷۳۹۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیبا

www.ketab.ir

انتشارات نمایش (۵۸۷)

نمایشنامه‌های محبوب کودکان

به انتخاب و مقدمه‌ی: کلمن ای. چنینگز و اوراند هریس

باپیش‌گفتاری از: کارول چانینگ

مترجم: حسین فدایی حسین

ناشر: انتشارات نمایش

صفحه‌آرایی و طرح جلد: سیدمحمدحسن فدای حسین

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

چاپ و صحافی: مجتمع چاپ سازمان فرهنگی سیاحتی کوثر

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۷۳-۱۰-۵

فهرست

۵	یادداشت
۱۰	پیش‌گفتار
۱۲	مقدمه
۲۵	بخش اول / نمایشنامه‌هایی برای کودکان و نوجوانان
۲۶	۱- جادوگر از / نوشته‌ی آن کالتر مارتینز براساس کتاب ال. فرانک باوم
۶۹	۲- جزیره‌ی گنج / نوشته‌ی اوراند هریس براساس کتاب رابرت لوئی استیونسون
۹۸	۳- باد در درختان بید / نوشته‌ی موسی گل‌پرگ براساس کتاب کنت گراهام
۱۲۴	۴- قاصدک / نوشته‌ی جودیت مارتین کارگردان گروه بازیگران کاغذی
۱۵۹	۵- در فراموش‌شده / نوشته‌ی گرگوری ای. فالز از کتاب الکساندر کی
۱۸۵	بخش دوم / نمایشنامه‌هایی برای اجرا توسط کودکان و نوجوانان
۱۸۶	۶- غاز طلایی / نوشته‌ی پائول سیلز از کتاب قصه‌های نثاری‌اش
۱۹۲	۷- شتر چگونه کوهان‌دار شد؟ / نوشته‌ی اوراند هریس از کتاب داستان‌های کوتاه رودیارد کیپلینگ
۲۰۱	۸- اولین نامه چگونه نوشته شد؟ / نوشته‌ی اوراند هریس از کتاب داستان‌های کوتاه رودیارد کیپلینگ
۲۱۴	۹- چه کسی آخرین بار خندید؟ / نوشته‌ی نلی مک کاسلین براساس یک افسانه‌ی لهستانی
۲۲۲	۱۰- سیندرلای چینی / نوشته‌ی لاول سوارتزل براساس یک افسانه‌ی چینی
۲۲۹	۱۱- آقا خرگوشه آقا پلنگه را به سواری می‌برد / نوشته‌ی کارول کورتی براساس یک فولکلور آفریقایی
۲۳۵	۱۲- غول‌ها / نوشته‌ی سید هوف از کتاب «غول‌ها و نمایشنامه‌های دیگر برای کودکان»
۲۳۹	۱۳- سه بچه گربه / نوشته‌ی جان بار

یادداشت

داوود کیانیان

ترجمه‌ی نمایشنامه‌های خارجی همیشه از این جهت مناسب بوده است که ما را با فرهنگ کشورهای دیگر آشنا می‌کند، به‌ویژه آنکه ما از این طریق می‌توانیم به نوع نگارش، اقتباس و محتواهای مورد نظر کشورهای دیگر نزدیک شویم. البته نباید از نظر دور بداریم که طبیعی است ما بیش و پیش از آن نیاز به تولید ادبیات نمایشی داخلی داریم که فرهنگ ما را گسترش دهد، به‌ویژه نیازمند پژوهش و جستجو در تاریخ ادبیات نمایشی خود و سایر کشورها هستیم که می‌تواند کاربرد دوگانه بیان شده را داشته باشد، یعنی ما را با فرهنگ ادبیات نمایشی خود و دیگر کشورها آشنا کند که متأسفانه جای آن بسیار خالی‌ست.

بدون شک عدم پژوهش‌هایی از این دست باعث می‌شود که راه‌های رفته را ما به تکرار بنشینیم و کمتر به خلاقیت‌های جدید بیاوریم.

کتاب حاضر، «مجموعه نمایشنامه‌های محبوب کودکان» شامل سه نوع نمایشنامه‌های خوبست: نمایشنامه‌هایی برای کودکان و نوجوانان که بزرگسالان و حرفه‌ای‌های تئاتر آن‌ها را می‌نویسند و تولید می‌کنند.

نمایشنامه‌هایی که بزرگسالان و حرفه‌ای‌های تئاتر می‌نویسند تا کودکان و نوجوانان آن‌ها را نمایش دهند.

و نمایشنامه‌هایی که کودکان و نوجوانان می‌نویسند. که البته نوع دوم و سوم را می‌شود حرفه‌ای‌ها کار کنند و یا خود کودکان و نوجوانان.

چنین کتابی با این نوع چینش که سه نوع تالیف و یا تنظیم نمایشنامه را در کنار هم گردآوری کرده نویر است و می‌تواند برای ما نکات جالبی را دربر داشته باشد:

۱- تعداد نمایشنامه برای کودکان و نوجوانان با تولید و اجرای بزرگسالان حرفه‌ای ۵ نمایشنامه.

۲- تعداد نمایشنامه برای تولید کودکان و نوجوانان ۸ نمایشنامه.

۳- نمایشنامه‌ی تالیفی توسط کودکان و نوجوانان ۲ نمایشنامه که جزء فهرست نیست و در مقدمه آمده است.

این تعداد می‌تواند یادآور این نکته باشد که نوع نخست با اینکه قدمت بیشتری دارد، اما تعدادش از نوع دوم کمتر است. و نوع دوم با این که قدمت کمتری دارد رو به رشد و گسترش است و سهم بیشتری در این کتاب دارد. این نکته می‌رساند ضمن اینکه ما برای کودکان و نوجوانان تئاتر تولید می‌کنیم، می‌بایست کم‌کم زمینه‌ای فراهم کنیم که آن‌ها خود دست به تولید برای خود بزنند. البته این به آن معنا نیست که نوع اول به مرور محو شود. نوع اول جای خود دارد و ضروری هم هست که باشد تا اندیشه‌های بزرگسالان برای کودکان و نوجوانان در تئاترها برای آن‌ها به نمایش درآید. اما نوع دوم می‌بایست گسترش یابد تا آنان نیز اندیشه‌های خود را برای همسالان‌شان و بزرگسالان به تماشا بگذارند. بدیهی است برای رشد این نوع اجراها به بخش سوم نیازمندیم که این بخش مهم

جایش در این جورچین خالی‌ست و یا تنها در حد یک اشاره است یعنی؛ «نمایشنامه‌ی تألیف شده توسط کودکان و نوجوانان».

این کمبود می‌تواند به نوع اجرای دوم لطمه جبران‌ناپذیری بزند چرا که نوع دوم را در این کتاب باز هم بزرگسالان برای کودکان و نوجوانان نوشته‌اند.

اما نکته‌ی با اهمیت آن‌ست که مولفین کتاب پی به این مهم برده‌اند تا آنجا که در این کتاب این توجه را در مقدمه‌ی کتاب شروع کرده‌اند و در کتاب‌های بعدی از این دست به متن هم خواهد رسید. بنابراین می‌شود این انتظار را داشت که در آینده بیشتر و بیشتر هم بشود.

حال نظر کنیم به ایران و ببینیم که ما در تألیف این اشکال ادبیات نمایشی در کجای این مسیر قرار داریم.

تألیف و ترجمه‌ی نمایشنامه برای کودکان و نوجوانان در ایران بیشترین کمیت را در میان این سه شکل مورد نظر دارا می‌باشد.

نمایشنامه‌نویسی برای کودکان به وسیله‌ی زنده یاد جبار باغچه‌بان در سال ۱۲۹۸ به صورت غیرحرفه‌ای با اجرای کودکان شروع می‌شود و در سال ۱۳۰۷ انتشار نمایشنامه برای آن‌ها به وسیله این بزرگ مرد آغاز می‌گردد. بعدها در سال ۱۳۳۶ یک مجموعه نمایشنامه برای تئاتر دانش‌آموزی توسط ابوالقاسم جنتی عطایی به نام نمایشنامه‌های مدارس منتشر می‌شود.

سال ۱۳۵۱ شروع اجراهای حرفه‌ای تئاتر برای کودکان و نوجوانان است. بیژن مفید چندین نمایشنامه برای کودکان و نوجوانان می‌نویسد که به کرات با حضور هنرمندان بزرگسال برای کودکان اجرا می‌شوند، اما تنها نمایشنامه «کونی و موتی» است که در سال ۱۳۵۷ (مطابق با ۲۵۳۷ آن موقع) توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان چاپ می‌شود. پیش از آن نمایشنامه «بچه‌ها و سگ‌ها» نوشته نگارنده که در مشهد به صورت حرفه‌ای برای کودکان و نوجوانان اجرا رفته بود، در مهر ماه سال ۱۳۵۴ توسط «انتشارات جهان کتاب» منتشر می‌شود. هم‌چنین نمایشنامه‌ی «د/د و بید/د» نیز پس از اجراهای حرفه‌ای برای نوجوانان در مشهد و تهران، از همین قلم در سال ۱۳۵۶ توسط انتشارات خانه مشهد منتشر می‌شود.

بد نیست به آماری که از انتشار نمایشنامه‌ها در این ۹ دهه تهیه شده توجه کنیم.

۱۳۰۷ تا ۱۳۱۶ در دهه اول؛ ۵ نمایشنامه منتشر شده است.

۱۳۱۷ تا ۱۳۲۶ در دهه دوم؛ ۶ اثر

۱۳۲۷ تا ۱۳۳۶ در دهه سوم ۳۲ نمایشنامه

۱۳۳۷ تا ۱۳۴۶ در دهه چهارم ۲۳ تا

۱۳۴۷ تا ۱۳۵۶ در دهه پنجم ۲۴

از دهه پنجاه به بعد به دلیل تحولاتی که توسط مرکز تئاتر کانون در تئاتر کودک اتفاق می‌افتد،

انتشار نمایشنامه‌ها رشد چشمگیری دارد.

۱۳۵۷ تا ۱۳۶۶ در دهه ششم ۱۱۱

۱۳۶۷ تا ۱۳۷۶ در دهه هفتم ۱۸۰

۱۳۷۷ تا ۱۳۸۶ در دهه هشتم ۸۳۵

۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ در دهه نهم ۹۶۶

مجموع ۲۱۸۲ تا سال ۹۶ از سال ۹۶ تا کنون نیز بیش از ۵۰۰ نمایشنامه به این رقم اضافه شده است. یعنی حدود ۲۶۰۰ نمایشنامه تالیفی و ترجمه.

حضور بیش از ۵۰۰ پدیدآورنده زن و مرد نشان از نهادینه شدن این گونه‌ی ادبی در ایران دارد.^۱ از نمایشنامه‌های بخش دوم آمار دقیقی در دست نیست. نمایشنامه برای اجراهای «دانش‌آموزی» که توسط بزرگسالان و یا نویسندگان حرفه‌ای نگاشته شده در دل همین آمار بالا گنجانده شده است. اما می‌توان حدس زد که تعدادش کمتر از نمایشنامه‌هایی هست که برای اجرای بزرگسالان تالیف و ترجمه شده تا هنرمندان حرفه‌ای برای کودکان و نوجوانان به اجرا درآورند. اما از میان نویسندگان بزرگسال که برای خردسالان نیز نمایشنامه نوشته‌اند تا آنان خود دست به اجرا بزنند باید از «بهروز غریب پور» و «حسین فدایی حسین» نام برد که در مجلاتی که برای کودکان منتشر می‌شوند نمایشنامه‌هایی منتشر کرده‌اند. مجلاتی مانند: گلک، گل پونه و سروش خردسالان.

بنابراین اگر بخواهیم این بخش را از بخش نخست جدا کنیم تعداد نمایشنامه‌های بخش نخست بسیار کمتر از این آماری است که داده شده است.

اما بخش سوم یعنی نمایشنامه‌هایی که کودکان و نوجوانان نوشته‌اند. متأسفانه تعداد این بخش بسیار کم است و در طول این یک قرن هرگز آنان در این زمینه جدی گرفته نشده‌اند.

در نیمه دوم دهه شصت، تحولی در زمینه تئاتر دانش‌آموزی به وجود می‌آید و برای اولین بار آموزش و پرورش به دلیل کمبود نمایشنامه برای اجراهای تئاتر دانش‌آموزی از نوجوانان می‌خواهد که نمایشنامه بنویسند. این امر مورد استقبال نوجوانان قرار می‌گیرد. کارشناسی امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش هم نمایشنامه را بعد از ویراستاری به چاپ می‌رساند و آن‌ها را در اختیار مدارس سراسر کشور قرار می‌دهد.

چند نمونه از نمایشنامه‌های تئاتر دانش‌آموزی به قلم نوجوانان:

* نمایشنامه‌ی «آرزو»؛

نویسنده «ممتاز شریفی»، از استان فارس، اداره کل امور فرهنگی هنری، سال ۱۳۶۸

* نمایشنامه‌ی «درس معلم»؛

نویسنده «شهرام جزیریان» (دانش‌آموز سال اول نظری دبیرستان استاد مطهری تهران)،

انتشارات تربیت، سال ۱۳۶۹

* نمایشنامه‌ی «کاش فرصت دیگری می‌داشتم»؛

نویسندگان: بهروز امیرشاهرخی و عباس یحیوی آذر، از استان اصفهان، انتشارات تربیت، سال ۱۳۶۹

* نمایشنامه‌های: «اولیاء»، «الهام» و چند نمایشنامه‌ی دیگر حاصل این دوره می‌باشد که زیر

نظر «یداله وفاداری» مسئول وقت امور تربیتی منتشر می‌شود. دکتر وفاداری از دانشجویان هنرهای زیبا بوده که در نیمه اول دهه پنجاه از طریق مرکز تولید تئاتر کانون به کتابخانه‌های کانون به عنوان مربی تئاتر اعزام می‌شده است.

۱. آمارها از مقاله «سنجش روند کمی ۹۰ ساله‌ی ادبیات نمایشی کودک و نوجوان ایران» مسعود میرعلایی، مجله نمایش، خردادماه ۱۴۰۰، شماره ۲۶۱، صفحه ۸۱